

Tuberkulóza – je stále aktuální problém 21. století?

MUDr. Ján Dindoš

Plicní a všeobecný praktický lékař, Neratovice

Článek se zabývá aktuální problematikou tuberkulózy, nemoci, která doprovází lidstvo nejméně 40 tisíciletí. Koncem 20. století ftizeologové, experti na tuberkulózu, optimisticky doufali, že bude do konce druhého tisíciletí vymýcena. Přetrvávající nedobré sociální podmínky v chudých zemích tzv. třetího světa s nedostatečnou kalmetizací, špatným screeningem, a také nástup HIV onemocnění, které výrazně oslabuje imunitu, zvrátily situaci tak, že i dnes, ve 21. století, musíme bojovat s touto infekční nemocí, když navíc čelíme nové výzvě, kmenům mykobakterií tuberkulózy, které jsou odolné vůči běžným antituberkulotikám. V neposlední řadě je nutno zmínit, že do popředí se dostává problém migrace.

Klíčová slova: tuberkulóza, historie, prevence, kalmetizace, screening, antituberkulotika.

Tuberculosis – is this still a 21st century issue?

The article deals with the current issue of tuberculosis, a disease that has accompanied mankind for at least 40 millennia. In the late 20th century, phthisiologists, experts on tuberculosis, optimistically hoped that it would be eradicated by the end of the second millennium. The persistence of poor social conditions in the poor countries of the so-called Third World, with inadequate calmetisation, poor screening, and the emergence of HIV disease, which significantly weakens immunity, have reversed the situation so that even today, in the 21st century, we have to fight this infectious disease, when, moreover, we are faced with a new challenge, strains of mycobacterium tuberculosis that are resistant to conventional anti-tuberculosis drugs. Last but not least, the problem of migration is coming to the fore.

Key words: tuberculosis, history, prevention, calmetisation, antituberculous, resistance.

Úvod

Tuberkulóza se u lidí vyskytuje už od pravěku, protože dnes máme důkazy o její existenci 40 tisíc let před naším letopočtem. Tuberkulózu způsobují *M. tuberculosis complex*, kam patří *M. tuberculosis*, dále *M. bovis*, *M. africanum*, *M. microti*, *M. canetti* a další.

Mycobacterium tuberculosis je bacil, který nejčastěji způsobuje tuberkulózu (dále jen TBC), objevil a popsal ho v r. 1882 Robert Koch, který za tento objev dostal v roce 1905 Nobelovou cenu. Někdy se mu proto říká i dnes „Kochův bacil“. Jedná se o infekční onemocnění přenášející se inhalací. Jde o typickou kapénkovou infekci, kde zdrojem onemocnění je infikovaný jedinec. Zřídka je možná i infekce přímým kontaktem

s infekčními sekrety anebo pozřením infikované stravy.

Akutní plicní onemocnění, které se objeví bezprostředně po infekci, se označuje jako primární plicní tuberkulóza. Onemocnění, které se projeví často i po letech, reaktivací diseminovaných ložisek TBC, se nazývá tzv. postprimární plicní tuberkulóza a mimoplicní tuberkulóza (1). Postprimární tuberkulóza tedy znamená, že vznikne u osob již v minulosti infikovaných. Může vzniknout nejen endogenní reaktivací, ale také i exogenně, tj. reinfekcí (Obr. 1).

Epidemiologie tuberkulózy

Tuberkulóza postihuje dodnes asi jednu třetinu světové populace, hlavně v rozvo-

jových zemích. Předpokládá se, že každou sekundu se tuberkulózou nakazí 1 člověk na světě. Většina infekcí je asymptomatická, latentní, zhruba jedno z deseti onemocnění přejde v aktivní tuberkulózu (1).

Pokud nemoc propukne, projeví se chronickým kašlem, někdy i s příměsí krve ve vykašlaném sputu. Pacient trpí nechutenstvím s následným hubnutím, nočním pocením a horečnatými stavy – ze začátku onemocnění nemusí být horečky nijak výrazné, spíše jen subfebrilie. Odhaduje se, že ve světě onemocní TBC každoročně asi 10 milionů lidí a kolem 1,6 milionu lidí na tuto nemoc každý rok umírá. WHO udává, že od roku 2000 se z TBC nákazy vyléčilo asi 74 milionů lidí (3), ale od r. 2013 se ve světě pozoruje každoroční nárůst TBC (2). Je to smutný fakt,

MUDr. Ján Dindoš
Plicní ordinace Neratovice
mudr.dindos@tiscali.cz

Cit. zkr.: Med. Praxi. 2023;20(5):291-294

Článek přijat redakcí: 17. 7. 2023

Článek přijat k publikaci: 23. 10. 2023